

Financial Law Institute

Working Paper Series

WP 2001-12

November 2001

*Ontwikkelingen omtrent corporate
governance in België*

Christoph Van der Elst

*The **Financial Law Institute** is a research and teaching unit within the Law School of Ghent University, Belgium. The research activities undertaken within the Institute focus on various issues of company and financial law, including private and public law of banking, capital markets regulation, company law and corporate governance.*

*The **Working Paper Series**, launched in 1999, aims at promoting the dissemination of the research results of different researchers within the Financial Law Institute to the broader academic community. The use and further distribution of the Working Papers is allowed for scientific purposes only. Working papers are published in their original language (Dutch, French, English or German) and are provisional.*

*For more information and a full list of available working papers, please consult the **homepage** of the Financial Law Institute at:*

<http://www.law.rug.ac.be/fli>

© *Financial Law Institute, Universiteit Gent, 2001*

Ontwikkelingen omtrent corporate governance in België

Christoph Van der Elst

Abstract

Like in other European countries, Belgium has developed a set of corporate governance principles during the nineties. This article summarizes the different corporate governance codes and their most important governance rules. Further it sheds some light on the implementation of these rules by stock exchange listed companies.

Early 2000 a government commission published a report to change the Belgian company law and to legally implement some corporate governance rules. This report resulted in a proposal for a new bill, introduced in Parliament in April 2001. The most important features, rules on a specific kind of two tier board structure, conflicts of interest and independence of statutory auditors will be briefly discussed.

Comments to the Author:

christoph.vanderelst@rug.ac.be

To be published in:

***A shorter version of this article will be published in
Ondernemingsrecht (NL), 2002.***

© *Financial Law Institute, Universiteit Gent, 2001*

Ontwikkelingen omtrent corporate governance in België: volgt het reglementair kader het feitelijk duaal bestuursmodel?

Christoph Van der Elst
Docent Universiteit Gent
Instituut Financieel Recht

Table of Contents

- I. Inleiding
- II. De Belgische naamloze vennootschap in het licht van de corporate governance ontwikkelingen
- III. Feitelijke evaluatie van de bestuurlijke inrichting van de Belgische genoteerde vennootschap in de jaren negentig
- IV. Corporate governance ontwikkelingen na 1995
 - 1. De rol van de raad van bestuur
 - 2. Samenstelling van de raad van bestuur
 - 3. Interne comités
 - 4. Andere aanbevelingen
 - 5. Juridisch statuut van de aanbevelingen
- V. Corporate governance bij Belgische genoteerde vennootschappen
 - 1. Samenstelling van de raad van bestuur
 - 2. Interne comités
- VI. Verslag van de regeringscommissie corporate governance
- VII. Het nieuwe wetsontwerp corporate governance
 - 1. Het directiecomité: een nieuw orgaan
 - 2. De onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur
 - 3. Nieuwe regeling inzake groepsinterne belangenconflicten
 - 4. Andere wijzigingen
- VIII. Toekomst en besluit

I. Inleiding

Sinds enige jaren besteedt dit tijdschrift en zijn voorgangers aandacht aan ontwikkelingen omtrent corporate governance. Corporate governance beroert immers niet langer alleen de academici¹, internationale organisaties² en in mindere mate ondernemers³, doch meer en meer acht de wetgever de tijd rijp om in te grijpen en normerende bepalingen sijn in het vennootschapsrecht door. Voorbeelden dienaangaande zijn terug te vinden in Groot-Brittannië⁴, Frankrijk⁵, en sinds kort ook in België. Deze bijdrage biedt een overzicht van de belangrijkste normerende bepalingen die na 1995 in het Belgische vennootschapsrecht zijn ingevoerd. In het bijzonder zal aandacht worden besteed aan de nieuwe regeling omtrent het directiecomité waardoor in belangrijke mate de Belgische vennootschapswetgeving wordt afgestemd op de feitelijke ontwikkelingen en een vorm van duaal bestuur ontstaat die reeds 20 jaar eerder, met het “Grote Ontwerp”, werd gelanceerd.⁶

Deze bijdrage strekt tevens tot het geven van een overzicht van de ontwikkelingen omtrent de inrichting van het bestuur van Belgische vennootschappen. Eerst komen enkele bepalingen in het Wetboek van vennootschappen aan bod. De wijze waarop de genoteerde vennootschappen⁷ met deze normen omspringen, wordt in een volgende paragraaf belicht. Daarna bespreekt deze bijdrage de aanbevelingen van de verschillende corporate governance initiatieven. De toepassing van deze bepalingen door de Belgische genoteerde vennootschappen sluit hierop aan. Na een korte bespreking van het werk van de regeringscommissie corporate governance gaat de daarop volgende paragraaf nader in op het nieuwe wetsontwerp “corporate governance”.

II. De Belgische naamloze vennootschap in het licht van de corporate governance ontwikkelingen

Samenvattend kan de organisatie van een Belgische NV als volgt worden geschetst. De aandeelhouders worden verenigd in de algemene vergadering die tenminste jaarlijks wordt samengeroepen. Ieder aandeel beschikt over één stem.⁸ Beslissingen worden genomen bij gewone meerderheid van de aanwezige stemmen, doch statutenwijzigingen vergen op een eerste algemene vergadering de aanwezigheid van aandeelhouders die tenminste de helft van het maatschappelijke kapitaal vertegenwoordigen en te allen tijde een drie vierden meerderheid van de aanwezige stemmen. Doelwijzigingen en inkoop van eigen aandelen vergen zelfs een vier vijfden meerderheid. De algemene vergadering hoort het jaarverslag

¹ Zie bv. *Corporate Governance voor juristen*, Instituut voor Ondernemingsrecht Rijksuniversiteit Groningen (ed.), Deventer: Kluwer, 1998, 162 p.

² Zoals de O.E.S.O., besproken in *Ondernemingsrecht* 1999, p. 449 e.v.

³ Zie bv. M. Tabaksblat, ‘Corporate governance: een ondernemersvisie’, *Ondernemingsrecht* 1999, p. 43-46.

⁴ De “Company Law Review Steering Group” heeft in maart 2000 een zeer lijvig document gepubliceerd, *Modern Company Law for a Competitive Economy - Developing the Framework*, waarin een volledig deel is gewijd aan de problemen omtrent “governance”. Op 26 juli 2001 verscheen het definitieve rapport *Modern Company Law for a Competitive Economy: Final Report URN 01/942 and URN 01/943* (zie www.dti.gov.uk/cld/review.htm).

⁵ Onder meer « la loi relative aux nouvelle régulations économiques » (*J.O.* 16 mei 2001, p. 7776).

⁶ *Parlementaire Stukken*, Kamer, 1979-80, nr. 387/1.

⁷ In Nederland is het gebruikelijk te spreken over een beursvennootschap. In België heeft dit laatste begrip evenwel een totaal andere betekenis.

⁸ De emissie van aandelen zonder stemrecht is sinds 1991 toegestaan, doch kent geen succes.

en behandelt en keurt de jaarrekening goed. Zij verleent kwijting aan de bestuurders en de commissaris⁹ in een afzonderlijke stemming.

De algemene vergadering benoemt en ontslaat de bestuurders. Er bestaan in België geen wettelijke vereisten om tot bestuurder te worden benoemd. Zowel natuurlijke als rechtspersonen mogen een bestuursmandaat uitoefenen. De wet legt geen leeftijdsgrens op, noch enig aandelenbezit. De benoeming geldt maximaal voor een hernieuwbare periode van zes jaar. De voorzitter van de raad van bestuur heeft geen bijzondere wettelijke prerogatieven doch de statuten bepalen regelmatig dat hij over een beslissende stem beschikt. Inzake het ontslag geldt het ad nutum beginsel: de algemene vergadering mag te allen tijde de bestuurders ontslaan.¹⁰

De raad van bestuur vormt een college en is bevoegd om alle handelingen te verrichten die nodig of dienstig zijn tot verwezenlijking van het doel van de vennootschap, tenzij de algemene vergadering uitsluitend bevoegd is. De statuten kunnen aan één of meer bestuurders de vertegenwoordigingsbevoegdheid opdragen. Deze bepaling is tegenwepelijk doch beperkingen van deze vertegenwoordigingsbevoegdheid niet.

Het dagelijks bestuur van de vennootschap mag worden opgedragen aan één of meer personen die alleen of gezamenlijk optreden. Het Hof van Cassatie heeft deze dagelijkse bestuursbevoegdheid beperkt door te stellen dat het dagelijks bestuur “enkel deze handelingen of verrichtingen betreft die niet verder reiken dan de behoeften van het dagelijkse leven van de vennootschap of de behoeften die om reden zowel van minder belang als van de noodzakelijkheid een vlugge oplossing te geven, de tussenkomst van de raad van bestuur niet vergen”.¹¹

Het directiecomité is tot op heden luidens de Belgische wetgeving geen wettelijk orgaan van de vennootschap behoudens wanneer het comité is georganiseerd volgens een van de volgende bepalingen:

- het directiecomité is opgericht met als doel het dagelijks bestuur van de vennootschap waar te nemen;
- de vennootschapsinterne delegatie van bevoegdheden die evenwel derden niet tegenwepelijk is;
- de statuten kunnen aan één of meer bestuurders de bevoegdheid verlenen de vennootschap alleen of gezamenlijk te vertegenwoordigen. Deze clausule slaat evenwel enkel op de externe vertegenwoordigingsmacht bij het uitvoeren van een beslissing.

De oprichting van een directiecomité berust in de meeste gevallen op een algemene en vage bepaling in de statuten. In sommige gevallen besluit de raad van bestuur in een intern reglement de samenstelling, werking en bevoegdheden van het directiecomité vast te stellen.

Inzake belangenconflicten tussen een bestuurder van een naamloze vennootschap of een grootaandeelhouder van een genoteerde vennootschap¹² enerzijds en de vennootschap anderzijds, geldt het volgende regime. De bestuurder die een belang van vermogensrechtelijke aard heeft dat strijdig is met een beslissing of verrichting van de raad moet dit melden en er moet een bijzonder verslag van worden opgemaakt met een verantwoording van de beslissing. Slechts bij genoteerde vennootschappen mag de bestuurder niet deelnemen aan de beraadslagingen noch de stemming.

⁹ Deze commissaris is enigszins te vergelijken met de registeraccountant en mag niet worden verward met de Nederlandse commissaris. Om ieder misverstand te vermijden zal hierna worden gesproken van de “wettelijke rekeningcontroleur”.

¹⁰ Artikel 518, §3 W. Venn.

¹¹ Cass. 17 september 1968, *Pas.* 1969, I, 61.

¹² Lees “de vennootschap die een publiek beroep op het spaarwezen doet of heeft gedaan”.

Beslissingen van de raad van bestuur van genoteerde vennootschappen die aanleiding geven tot het verstrekken van een vermogensvoordeel aan een aandeelhouder die een beslissende invloed of een invloed van betekenis uitoefent¹³, zijn aan een veel strengere regeling onderworpen. Drie bestuurders die onafhankelijk zijn ten aanzien van de beslissing en een deskundige moeten worden gekozen om de gevolgen te omschrijven en te beoordelen. Vervolgens beslist de raad van bestuur. Het jaarverslag verstrekt informatie omtrent de omschrijving en het besluit.

III. Feitelijke evaluatie van de bestuurlijke inrichting van de Belgische genoteerde vennootschap in de jaren negentig

Vele Belgische genoteerde vennootschappen worden gekenmerkt door de overheersing door één of enkele aandeelhouders. In ruim 63% van de vennootschappen controleert de grootste aandeelhouder(sgroep) de jure de vennootschap. Daarnaast worden tal van vennootschappen door de grootste aandeelhouder de facto gecontroleerd aan de hand van technieken en instrumenten als daar zijn het toegestaan kapitaal, de inkoop van eigen aandelen, converteerbare obligaties, warrants, ... De algemene en buitengewone algemene vergadering worden enkel druk bezocht door deze grootaandeelhouder. Slechts gemiddeld 15% van de stemmen van de andere aandeelhouders worden uitgebracht. Gemiddeld werden in 1994 55% van het totaal aantal stemmen op de algemene vergadering uitgeoefend. In 1998 was dit gemiddelde verder teruggelopen tot 45%, doch deze gegevens hebben uitsluitend betrekking op de grootste vennootschappen. Significante verschillen omtrent de aanwezigheid op de gewone en de statutaire algemene vergadering werden niet aangetroffen.¹⁴

De raad van bestuur van een genoteerde vennootschap bestond in 1996 gemiddeld uit 10 bestuurders. 50% van de raden telt evenwel hoogstens 8 leden. De grootste raad telde niet minder dan 35 leden, de kleinste het wettelijk minimum van 3 leden. De omvang van de raad van bestuur is stabiel in de tijd. In 1980 telde de raad gemiddeld 10,7 leden met een mediaanwaarde van 9.¹⁵

Wat de benoemingsprocedure betreft, gaat het in feite over een coöptatiestelsel waarbij bestuurders in de raad worden opgenomen met instemming van de referentieaandeelhouder. Vele bestuurders nemen een groot aantal bestuursmandaten waar. Eigen onderzoek van alle raden van genoteerde vennootschappen¹⁶ wijst uit dat in 1996 12 bestuurders – 1,24% van het totaal aantal bestuurders – met ieder tenminste zes bestuursmandaten en samen 92 mandaten – 7,18% van het totaal aantal mandaten – bekleedden. Deze bestuurders waren voornamelijk terug te vinden in de holdings. Tabel 1 illustreert dit met een aantal voorbeelden. De eerste kolom geeft de naam van de holding. De tweede kolom duidt het aantal leden van de raad van bestuur aan. De derde kolom vermeldt het aantal mandaten dat deze bestuursleden samen in andere genoteerde vennootschappen uitoefenen. De twintig leden van de GBL holding, gecontroleerd door baron Albert Frère, oefenden samen 43 bestuursmandaten in Belgische genoteerde vennootschappen uit, naast tal van andere binnen- en buitenlandse mandaten. De laatste kolom geeft het procentueel aantal genoteerde Belgische vennootschappen waarin tenminste één lid van de raad van bestuur een bestuursmandaat uitoefende. Zo waren er bestuurders van Sofina, een voormalige

¹³ Met uitzondering van deze aandeelhouder die tenminste 95% van de stemmen bezit.

¹⁴ Voor een gedetailleerde bespreking zie C. Van der Elst, *Aandeelhouderschap van beursgenoteerde vennootschappen – een economisch-juridische analyse in België en Europa*, Brussel: Larcier, 2001, 397 p.

¹⁵ Eigen onderzoek op basis van de jaarverslagen.

¹⁶ Met uitzondering van de beursgenoteerde vennootschappen in vereffening en de Nationale Bank van België.

dochtermaatschappij van de Generale Maatschappij en nu gecontroleerd door de adellijke familie Boël, terug te vinden in niet minder dan 17% van alle genoteerde vennootschappen. Dit netwerk is ontstaan door de typische cascadestructuur die in de loop der jaren door de holdings werd uitgebouwd en ten dele terug te voeren is tot de scheiding van de banken en de industriële vennootschappen in de jaren dertig. Rob Jansen zou hier waarschijnlijk de term “klik” gepast vinden.¹⁷

Tabel 1: Bestuursbanden tussen genoteerde vennootschappen (1996)

Holding	Aantal leden RvB	Aantal mandaten in andere vennootschappen	% aantal vennootschappen waarin tenminste één bestuurder van de holding zetelt
GBL	20	43	11.7%
Almanij	22	15	7.0%
NPM	17	27	8.6%
Sofina	12	40	17.2%
Gevaert	35	10	6.2%

Niettegenstaande het onduidelijk statuut van het directiecomité, heeft een groot aantal genoteerde vennootschappen dit comité opgericht. In 1996 trof men in 46% van de vennootschappen een directiecomité aan. Gemiddeld bestond een comité uit 6,7 leden met een mediaan van 6, een maximum van 15 leden en een minimum van 2. De leden van de raad van bestuur vormden de meerderheid binnen het directiecomité in 53,5% van de gevallen. In 5,4% van de vennootschappen was het comité paritair samengesteld uit managers en bestuurders. In sommige directiecomités zetelden uitsluitend bestuurders, terwijl in ieder comité tenminste één bestuurder werd aangetroffen.¹⁸ De scheiding tussen de raad van bestuur en de raad van commissarissen wordt in België niet gevolgd.

In bijna 63% van de vennootschappen werd tenminste één gedelegeerd bestuurder aangeduid. Eén op zes van deze groep vennootschappen telt zelfs meer dan één gedelegeerd bestuurder. Het statuut van dergelijke bestuurder is even verscheiden als onduidelijk. In bijna 74% van de gevallen waar een directiecomité werd ingesteld, heeft de vennootschap tevens een gedelegeerd bestuurder. Binnen deze groep van vennootschappen was de gedelegeerd bestuurder in 57% van de gevallen voorzitter van het directiecomité, in 38% van de gevallen lid van het directiecomité terwijl in 5% van de vennootschappen de gedelegeerd bestuurder geen deel uitmaakt van het comité.

Tot slot van deze korte feitelijke schets nog een toelichting over de voorzitter van de raad van bestuur. In een kleine meerderheid van de vennootschappen vormt het voorzitterschap zijn enige taak. Evenwel neemt hij in iets minder dan 20% van de gevallen deel aan het directiecomité en zit hij in 12% van de vennootschappen dit comité voor. In iets meer dan 10% van de vennootschappen is de voorzitter van de raad tevens voorzitter van het directiecomité en gedelegeerd bestuurder.

Samenvattend mag worden gesteld dat derden die met een vennootschap handelen zich goed moeten laten inlichten omtrent de bevoegdheden van de vertegenwoordiger van de vennootschap: het “vertegenwoordigingsleven” binnen Belgische vennootschappen is immers zeer verscheiden.

IV. Corporate governance ontwikkelingen na 1995

¹⁷ R. Jansen, “Het Old Boys Network wankelt”, *Beursplein 5*, nr. 9, 3-10 maart 2001, p. 14-15.

¹⁸ In 1994 en 1995 bestonden sommige comités uitsluitend uit managers.

Zoals in alle omringende landen werd ook in België sinds het midden van de jaren negentig de nood gevoeld om “corporate governance” aanbevelingen te ontwikkelen. In tegenstelling tot Groot-Brittannië, Frankrijk en ook Nederland waar één commissie een reeks van aanbevelingen ontwikkelde die nadien door dezelfde of een andere commissie werden verfijnd of aangevuld, waren er in België verscheidene commissies tegelijkertijd actief. Eind 1995, begin 1996 kwamen twee weinig geciteerde en eerder algemene reeksen van aanbevelingen tot stand, één van de Commissie Santens, georganiseerd door het Verbond van Katholieke Werkgevers en één van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO). In 1997 leidden drie initiatieven tot de gelijktijdige publicatie van drie documenten omtrent deugdelijk bestuur:

- Verslag van de Belgische Commissie voor Corporate Governance – een initiatief van de Beurs van Brussel (Beurscommissie);
- Aanbevelingen van de Commissie voor Bank- en Financieuzen (CBF) aan de Belgische genoteerde vennootschappen ivm hun informatie over de wijze waarop zij hun bestuur organiseren;
- Corporate governance aanbevelingen van het VBO.

Daar waar de twee eerste initiatieven gericht zijn op genoteerde vennootschappen, viseren de aanbevelingen in het derde document in het bijzonder “grote ondernemingen”. Samenvattend komen de aanbevelingen hier op neer.

1. De rol van de raad van bestuur

Als hoogste bestuursorgaan van de vennootschap oefent de raad van bestuur naast de wettelijke en statutair toegewezen taken tevens de controle over de vennootschap uit en benoemt en volgt de directie op. De strategische doelstellingen en het algemeen beleidsplan moeten door hem worden vastgesteld, desgevallend op voorstel van de directie, stellen zowel de Beurscommissie als het VBO. De CBF verlangt een verduidelijking van de werking van de raad, o.m. inzake de organisatie van het toezicht op het dagelijks bestuur, onderwerpen waarover werd beraadslaagd, een opgave van de regels over de besluitvorming en dergelijke in het jaarverslag.

2. Samenstelling van de raad van bestuur

De raad mag niet te omvangrijk zijn. In de meeste gevallen volstaat een raad van hoogstens 12 leden adviseert de Beurscommissie. Luidens alle initiatieven worden drie categorieën bestuurders onderscheiden. Er bestaan evenwel aanzienlijke verschillen tussen de onderscheiden indelingen. De Beurscommissie en het VBO stippen uitvoerende, niet-uitvoerende en onafhankelijke bestuurders aan. De CBF identificeert naast de onafhankelijke bestuurders, zij die belast zijn met het dagelijks bestuur en zij die in feite de dominerende aandeelhouders, dit zijn aandeelhouders met een beslissende invloed of een invloed van betekenis op de vennootschap, vertegenwoordigen. In de rechtsleer wordt deze laatste indeling bekritiseerd omdat de raad en iedere bestuurder de gehele vennootschap moet vertegenwoordigen en niet één specifieke aandeelhoudersgroep.¹⁹ Deze verschillende benadering heeft bovendien aanzienlijke invloed op de omschrijving van een onafhankelijke bestuurder. Voor het VBO en de CBF volstaat het dat hij of zij onafhankelijk is van de dominerende aandeelhouder en de directie of het management. De Beurscommissie gaat veel verder. Slechts onafhankelijk is de bestuurder die:

¹⁹ E. Wymeersch, ‘De Belgische initiatieven inzake corporate governance’, in: Instituut voor Bestuurders (ed.), *Corporate Governance – Het Belgische perspectief*, Antwerpen: Intersentia, 1998, p. 66.

- geen deel uitmaakt van de directie, noch van de bestuurorganen of van de directie van verbonden vennootschappen (dochtervennootschap, enz.); evenmin heeft hij/zij een van voormelde functies waargenomen gedurende het laatste jaar;
- geen familiebanden heeft met een van de uitvoerende bestuurders, die zijn onafhankelijk oordeel kunnen beïnvloeden;
- geen deel uitmaakt van de directie of de raad van bestuur van één van de dominerende aandeelhouders. Hij is evenmin verkozen op voorstel van een van de dominerende aandeelhouders, noch onderhoudt hij zakelijke, financiële of andere relaties met deze;
- geen leverancier is van goederen of diensten welke van aard zijn om diens oordeel te beïnvloeden; hetzelfde geldt voor de leden van de professionele vennootschap waarvan de genoemde adviseur of consultant desgevallend deel uitmaakt;
- geen enkel andere relatie met de vennootschap onderhoudt die, naar het oordeel van de raad van bestuur, van aard is de onafhankelijkheid van zijn oordeel te beïnvloeden; geen dergelijke invloed wordt geacht te zijn uitgegaan van de vergoeding die deze bestuurder ontvangt, noch van zijn beperkt aandelenbezit in de vennootschap.

Het evenwicht tussen de verschillende categorieën bestuurders wordt luidens twee initiatieven als volgt bereikt. De meerderheid moeten niet-uitvoerende bestuurders zijn waarvan tenminste twee onafhankelijk luidens de Beurscommissie.²⁰ Ook het VBO adviseert de benoeming van onafhankelijke bestuurders.²¹ Het volstaat evenwel dat zij “invloed hebben en talrijk genoeg zijn om hun standpunt te doen gelden en te wegen op de beslissingen”.

Het VBO en de Beurscommissie dringen, zoals de Cadbury Code, aan op een goed evenwicht tussen de bevoegdheden van de leiding zonder evenwel aan te sturen op de verplichte scheiding van het voorzitterschap en de hoogste uitvoerende bestuurder. Ook hier dringt de CBF, in overeenstemming met haar bevoegdheden, enkel aan op een voldoende informatieontsluiting.

²⁰ Dit kan worden afgeleid uit de bewoording “bepaalde niet-uitvoerende bestuurders onafhankelijk zijn”.

²¹ Het VBO benadrukt het vrijwillige karakter van deze en andere aanbevelingen. Aangezien vele, zelfs grote vennootschappen een raad van bestuur van minder dan zes leden tellen en de aanbeveling zowel spreekt van uitvoerende, niet-uitvoerende en onafhankelijke bestuurders, zou het VBO bij een andere lezing aansturen op een aanzienlijke uitbreiding van de raad van bestuur.

3. *Interne comités*

Het comité waarover zowel de Beurscommissie als het VBO gedetailleerd rapporteren, is het auditcomité. Dit comité mag volgens de Beurscommissie uitsluitend bestaan uit niet-uitvoerende bestuurders met een minimum van drie leden en een meerderheid van onafhankelijke bestuurders. Het VBO laat uitvoerende bestuurders toe voor zover de wettelijke rekeningcontroleur buiten de aanwezigheid van de eersten ten minste jaarlijks kan worden gehoord. Er moeten reguliere contacten worden onderhouden met de wettelijke rekeningcontroleur en desgevallend de interne audit alsmede, volgens het VBO, met de financiële directeur. De Beurscommissie stelt ook dat de ontmoeting van het auditcomité met interne en externe auditors kan plaatsvinden in afwezigheid van de directie.

De bevoegdheid van het comité moet schriftelijk worden vastgelegd en hiervoor is zij verantwoordelijk verschuldigd aan de raad van bestuur. Dit houdt ook in dat het comité over voldoende onderzoeksbevoegdheden moet beschikken. Alle initiatieven bevelen informatieontsluiting omtrent het auditcomité aan.

Aan andere comités in de schoot van de raad van bestuur zijn slechts een beperkt aantal aanbevelingen gewijd.

Indien het opgericht werd, dient het remuneratiecomité over de verloning van de directie aanbevelingen te richten aan de raad van bestuur, stelt de Beurscommissie. Het VBO dat adviseert dat de bezoldiging van de uitvoerende bestuurders voor advies aan het bezoldigingscomité moet worden voorgelegd, meent dat dit optioneel comité uitsluitend uit niet-uitvoerende bestuurders moet bestaan. De Beurscommissie houdt het op een meerderheid van niet-uitvoerende bestuurders en een publicatieplicht van de samenstelling in het jaarverslag. De CBF dringt evenwel aan op een meer uitvoerige informatieontsluiting.

Een benoemingscomité wordt niet uitdrukkelijk aanbevolen doch de inrichting moet beantwoorden aan bepaalde criteria: de meerderheid van de leden moeten niet-uitvoerende bestuurders zijn en door de voorzitter of een niet-uitvoerende bestuurder worden voorgezeten. Het comité moet voorstellen formuleren over kandidaat niet-uitvoerende bestuurders en ter invulling van bepaalde sleutelposten, vindt het VBO. Deze laatste adviesbevoegdheid valt niet uitdrukkelijk onder het takenpakket van het benoemingscomité, oordeelt de Beurscommissie.²² Het comité zou een selectieproces moeten uitvoeren en aanbevelingen van voorstel tot benoeming van de uitvoerende en de onafhankelijke bestuurders moeten opstellen.

4. *Andere aanbevelingen*

Een heikel punt in het actuele debat omtrent corporate governance heeft betrekking op de onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur.²³ De Beurscommissie stipte dit punt reeds aan door de raad van bestuur de taak op te leggen zich er van te vergewissen dat de “auditors” geen rechtstreekse of onrechtstreekse relaties met de vennootschap onderhouden die hun oordeel zouden kunnen beïnvloeden. Het VBO houdt het op de ontwikkeling van objectieve relaties met de wettelijke rekeningcontroleur die van het grootste professionalisme moeten getuigen.

De Beurscommissie en het VBO wensen tevens een rapportering over de efficiëntie van de interne controle en de perspectieven van de vennootschap. De CBF meent dat ook openbaarmaking over het beleid omtrent de resultaatbestemming noodzakelijk is. Tot slot streeft de CBF naar een open communicatie omtrent de relaties tussen de vennootschap en haar dominerende aandeelhouder: “de opgave, als de vennootschap er kennis van heeft, van

²² De Beurscommissie verbiedt het evenmin.

²³ Cf. infra VII.2.

eventuele overeenkomsten tussen die aandeelhouders en hun inhoud, alsook van de eventuele aandeelhouders- of bestuurscomités die, al dan niet met toepassing van die overeenkomsten, zouden zijn opgericht – in voorkomend geval, rol van die comités – eventuele bijzondere bepalingen die zijn vastgesteld ten aanzien van de andere aandeelhouders”.

5. Juridisch statuut van de aanbevelingen

Tot slot past het, in een civielrechtelijke regulerende benadering, even stil te staan bij de juridische afdwingbaarheid van deze drie initiatieven.

De aanbevelingen van het VBO hebben slechts een voorbeeldfunctie en “moeten kunnen worden genegeerd wanneer zij niet geschikt zijn voor de vennootschap”.

De CBF stelt dat de regels als aanbevelingen zijn te beschouwen doch dat op een later ogenblik zou kunnen worden opgetreden.²⁴ De CBF beschikt hiervoor over een wettelijke bevoegdheid: de Commissie kan, in individuele gevallen bijkomende informatieontsluiting eisen wanneer dit noodzakelijk is om beleggers in staat te stellen “met kennis van zaken de positie, het bedrijf en de resultaten van de vennootschap te beoordelen” of wanneer “de gelijke behandeling van de aandeelhouders in het gedrang komt”. Uit het rapport van de CBF mag evenwel worden afgeleid dat de Commissie in de eerste plaats van plan is deze lijst van aanbevelingen periodiek bij te sturen. Tot op heden is dit nog niet gebeurd.

Ook de Brusselse beurs – Euronext Brussel – beschikt desgevallend over een rechtsgrond om in individuele gevallen normatief op te treden. Het koninklijk besluit van 22 december 1995 betreffende de opnemings van effecten in de eerste markt verleende het directiecomité van de beurs deze bevoegdheid.²⁵

Er dient ook te worden gemeld dat in de rechtspraak reeds naar de verschillende aanbevelingen wordt verwezen.²⁶ Langs deze weg is er derhalve sprake van een nieuwe tendens.

V. Corporate governance bij Belgische genoteerde vennootschappen

Tot de publicatie van deze Belgische initiatieven bleef de rapportering omtrent corporate governance door genoteerde vennootschappen eerder bescheiden. Slechts 5% van de genoteerde vennootschappen wijdde in het jaarverslag over 1996 een afzonderlijk hoofdstuk aan het onderwerp.²⁷ Een handvol vennootschappen duidde het onderscheid aan tussen uitvoerende, niet-uitvoerende en onafhankelijke bestuurders. Bovendien vulden deze vennootschappen het begrip “onafhankelijkheid” anders in dan de Belgische initiatieven. Iets meer dan 10% wees op het bestaan van een auditcomité van ieder minstens drie leden. Het comité bestond evenwel ook uit uitvoerende bestuurders. Slechts over een zestal bezoldigingscomités (5%) werd informatie openbaar gemaakt in het jaarverslag. Geen enkel verslag rapporteerde het bestaan van een benoemingscomité, noch over een leeftijdsgrens voor bestuurders. Evenmin werd informatie aangetroffen over de werking en de behandelde onderwerpen tijdens de vergaderingen van de raad van bestuur.

²⁴ E. Wymeersch, *o.c.*, p. 85.

²⁵ Evenwel werd dit koninklijk besluit grotendeels opgeheven. Heden verleent het ministerieel besluit van 29 mei 2001 tot goedkeuring van de marktregels van Euronext Brussels (*B.S.* 8 juni 2001) een aangepast kader.

²⁶ Zie bv. Kh. Brussel 21 december 1998, *T.B.H.* 2000, 401, noot E. Wymeersch.

²⁷ De gegevens uit 1996 werden onttrokken aan H. De Wulf en A. Levrau, ‘Corporate governance in België: een verkenning op basis van de jaarverslagen 1996’, in: Instituut voor Bestuurders (ed.): *Corporate Governance – Het Belgische perspectief*, Antwerpen: Intersentia, 1998, 87-111.

Het lijkt evenwel meer dan waarschijnlijk dat een veel groter aantal vennootschappen reeds bepaalde aanbevelingen omtrent corporate governance spontaan naleefden en toepasten. Immers verschenen deze drie initiatieven allen op het einde van het boekjaar 1997, een ogenblik waarop de vennootschappen volop het jaarverslag voorbereidden. Toch rapporteerden een significant groter aantal vennootschappen reeds in het jaarverslag over 1997 over allerlei aspecten omtrent “deugdelijk vennootschapsbestuur”. Ruim 55% van de genoteerde vennootschappen laste dat jaar een hoofdstuk corporate governance in het jaarverslag in. Bijna de helft duidde aan welke bestuurders de dominante aandeelhouder(s) vertegenwoordigden, bijna 40% van de vennootschappen vermeldde hun onafhankelijkheidspositie.²⁸ Het vergoedingscomité bleek het meest frequent te zijn opgericht (23.4%), gevolgd door het auditcomité (21%) en het benoemingscomité (6.5%).²⁹

Na een overgangperiode mag worden verwacht dat de vennootschappen in het jaarverslag over 1999 op een gepaste wijze informatie omtrent de door hen gevolgde corporate governance aanbevelingen verstrekken. Ondergetekende onderzocht daartoe 85 jaarverslagen. In deze korte bijdrage kan niet over de naleving van alle aanbevelingen worden gerapporteerd. Slechts de samenstelling van de raad van bestuur en de organisatie van bijzondere comités worden kort geschetst.

1. Samenstelling van de raad van bestuur

Nog steeds bedraagt de gemiddelde omvang van de raad van bestuur 10 leden. 23,5% van de raden van bestuur tellen meer dan 12 leden. Een aantal vennootschappen verklaart deze omvang door de noodzaak om de aandeelhoudersstructuur te reflecteren in een evenwichtige verhouding binnen de raad van bestuur. Dit verhindert niet dat bv. de holding Gevaert, met één meerderheidsaandeelhouder nog steeds 25 bestuurders vergoedt.³⁰ Over het algemeen mag trouwens worden besloten dat het aantal vennootschappen met een raad van meer dan 12 leden constant blijft in de tijd. In 1996 trof men ook in 23% van de gevallen een raad aan met meer dan 12 leden.

Wat de samenstelling betreft, bestaat de raad van bestuur in een ruime meerderheid van de vennootschappen overwegend uit niet-uitvoerende bestuurders. Slechts in 8% van de vennootschappen vormen de uitvoerende bestuurders de meerderheid, in 3% van de gevallen is de raad paritair samengesteld. Deze evaluatie lijdt evenwel onder de concrete toepassing van de aanbeveling van de CBF omtrent de duiding van de bestuurders die de dominante aandeelhouder vertegenwoordigen. Immers, de dominante aandeelhouder blijkt in sommige gevallen uitsluitend te worden “vertegenwoordigd” door niet-uitvoerende bestuurders terwijl in andere gevallen ook uitvoerende bestuurders de aandeelhouder “vertegenwoordigen”. Bij een aantal vennootschappen is het onderscheid onduidelijk of niet gerapporteerd waardoor de resultaten kunnen vertekend zijn.

Bijna 75% van de vennootschappen die over de samenstelling van de raad rapporteren (88%), volgen de aanbeveling van de Beurscommissie om in de raad tenminste twee onafhankelijke bestuurders op te nemen. Er moeten bij deze toch wel stipte naleving van de aanbeveling twee kanttekeningen worden geplaatst. Sommige vennootschappen hanteren een eigen definitie van onafhankelijkheid. Deze definitie gaat in dat geval minder ver dan

²⁸ C.B.F., « *Vergelijkende studie van de informatie inzake « corporate governance » die door de Belgische genoteerde vennootschappen werd gepubliceerd* », Brussel, oktober 1998, 22 p.

²⁹ Beurs van Brussel, *Corporate Governance in Belgium, a study of the 1997 and 1998 annual reports of Belgian listed companies*, Brussel, 1 december 1999, 12 p.

³⁰ Een aanzienlijke daling sinds 1996, toen de raad van Gevaert nog 35 leden telde. De holding werd nadien ook gesplitst.

deze van de Beurscommissie. Bovendien twijfelen sommigen bij een aantal recente overnames aan het onafhankelijk oordeel van de onafhankelijke bestuurders.³¹

Niet alle vennootschappen volgen de drie initiatieven. Hieruit volgt dat bij een aanzienlijk aantal vennootschappen (15%) informatie omtrent het aantal “vertegenwoordigers” van de aandeelhouders niet werd ontsloten daar waar de aandeelhoudersstructuur niettemin wijst op de aanwezigheid van dominante aandeelhouder(s).

Terecht wijzen een aantal vennootschappen op een door de CBF (ten onrechte) niet gemaakte onderscheid. Een meerderheidsaandeelhouder pleegt in sommige gevallen overleg met minderheidsaandeelhouders. Deze laatsten verwerven tevens het recht één of verschillende bestuurders voor te dragen waarbij de meerderheidsaandeelhouder de benoeming steunt. In dat geval melden deze vennootschappen: bestuurders die werden benoemd op voordracht van de minderheidsaandeelhouder.

Opmerkelijk is overigens dat bij bijna 12% van de vennootschappen de onafhankelijke bestuurders tenminste de helft van het aantal leden van de raad uitmaken. In de helft ervan (6%) vormen deze bestuurders zelfs de meerderheid. Sommige van deze vennootschappen hebben een dominante aandeelhouder. Aangezien de aandeelhouders steeds het recht hebben de bestuurders met inbegrip van de onafhankelijke bestuurders te ontslaan, zou de vraag kunnen worden opgeworpen welke technieken de betrokken dominante aandeelhouder hanteert om het beleid van de vennootschap te sturen.

2. Interne comités

Wat de interne comités betreft, leverde het onderzoek volgende resultaten op (tabel 2). Het aantal vennootschappen dat rapporteert één of verschillende comités te hebben opgericht, steeg aanzienlijk tussen 1996 en 1999. Bijna de helft van de vennootschappen beschikt over een remuneratiecomité, 40% over een auditcomité. Het ten onrechte minder aangemoedigde benoemingscomité is terug te vinden in één vennootschap op vijf.

De aanbevelingen omtrent de samenstelling van de verschillende comités, worden minder nauwgezet opgevolgd. Hoewel bijna 9 op 10 vennootschappen zorgt voor een meerderheid van niet-uitvoerende bestuurders in het audit- en remuneratiecomité, is slechts iets meer dan de helft van de bestuurders onafhankelijk bij het auditcomité en iets meer dan één vierde bij het remuneratiecomité (tabel 2). Bij het nominatiecomité liggen deze verhoudingen nog aanzienlijk lager. Slechts één auditcomité telt niet de door de Beurscommissie aanbevolen drie leden.

Tabel 2: Interne comités binnen de raad van bestuur

	auditcomité	remuneratiecomité	benoemingscomité
Aantal vennootschappen	40%	48%	21%
Gem. aantal leden	3.4	3.4	3.9
Niet-uitv. best. >50%	88%	87%	40%
Onafh. best. > 50%	56%	26%	27%

VI. Verslag van de regeringscommissie corporate governance

Ook de regering was zich bewust van een aantal tekortkomingen inzake de reglementering van het vennootschapsrecht in het algemeen en het bestuur in het bijzonder. Vooraleer nieuwe wetgeving uit te vaardigen, vroeg zij aan een aantal specialisten, verenigd in de

³¹ Zie bv. EDL/RS, “Openbaar ministerie vraagt opschorting bod van Suez Lyonnaise op Tractebel”, *Financieel-Economische Tijd*, 23 oktober 1999, p. 1.

regeringscommissie corporate governance, ook wel de commissie De Grauwe genoemd naar de naam van de voorzitter, de gebieden aan te duiden waar problemen omtrent het beheer van Belgische vennootschappen en hun inbedding in groepen bestaan en die wetgevend ingrijpen behoeven.

Deze commissie identificeerde vijf gebieden waarvoor herregulering tot aanbeveling strekte:

- de organisatie van een bijzondere vorm van tweeledig bestuur;
- de regeling van groepsinterne belangenconflicten
- de onafhankelijkheidspositie van de wettelijke rekeningcontroleur;
- de werking van de algemene vergadering en
- de verbetering van de werking van de Belgische Wet Melding Zeggenschap.

In vele Belgische vennootschappen delegeert de raad van bestuur de facto een groot aantal bestuursrechtelijke handelingen aan een directiecomité dat niet wettelijk wordt erkend. De regeringscommissie beveelt de wetgever aan het statuut van een dergelijk directiecomité te regulariseren.

Een grote meerderheid van de Belgische genoteerde vennootschappen wordt gecontroleerd door één of enkele aandeelhouders, veelal andere genoteerde vennootschappen. Deze constellatie kan aanleiding geven tot vermogensverschuivingen ten nadele van de gecontroleerde vennootschap en haar minderheidsaandeelhouders. Het in 1995 specifiek voor deze problematiek opgezette regime blijkt geen afdoende bescherming te bieden. De commissie werkte een nieuw regime uit om die potentiële conflicten te beheersen.

Omtrent de onafhankelijkheidspositie van de wettelijke rekeningcontroleur verdedigt de commissie een ingrijpende en vergaande nieuwe regeling. De onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur wordt aangetast wanneer de gecontroleerde vennootschap of de hiermee verbonden vennootschappen al dan niet vergoede prestaties heeft ontvangen van de wettelijke rekeningcontroleur of zijn verwanten, andere dan het toezicht op de boekhouding en de jaarrekening, stelt de commissie vast. Bovendien is de regeringscommissie voorstander van de inlassing van een “cooling off” periode van 2 jaar gedurende dewelke de wettelijke rekeningcontroleur geen mandaat van bestuurder, zaakvoerder of andere functie binnen de voorheen gereviseerde vennootschap of een hiermee verbonden vennootschap mag uitoefenen.

Luidens de commissie verdient de werking van de algemene vergadering een grondig onderzoek vooraleer fundamentele herregulering tot stand mag worden gebracht. Ondertussen kunnen twee aanpassingen een grotere deelname van de aandeelhouders aan de vergadering bewerkstelligen. Een verlenging van de termijn van de bijeenroeping van de algemene vergadering laat (institutionele) beleggers meer en voldoende voorbereidingstijd. Vervolgens beperkt de opheffing van de verplichte neerlegging van de aandelen het vennootschapsgebonden risico en neemt deze wijziging een hinderpaal weg om deel te nemen aan de vergadering. Ten gunste van kleinere vennootschappen strekt het voorstel tot schriftelijke besluitvorming. De vennoten kunnen schriftelijk en eenparig besluiten nemen die tot de bevoegdheid van de algemene vergadering behoren.

Wat de Belgische WMZ betreft, wordt aan de toezichthouder, de Commissie voor Bank- en Financien de bevoegdheid verleend te controleren of de transactie die leidt tot een melding van een belang daadwerkelijk heeft plaatsgevonden op het tijdstip waarop het meldingsformulier gewag maakt. Geschiedde de transactie vroeger dan worden de aan de effecten verworven stemrechten geschorst voor een periode van één jaar. Aan de voorzitter van de rechtbank van koophandel wordt bovendien de bevoegdheid verleend te bevelen om de aandelen te vervreemden.

VII. Het nieuwe wetsontwerp corporate governance

Op 23 april 2001 diende de Minister van Justitie een nieuw wetsontwerp in het parlement in. Het draagt de zeer overzichtelijke naam “Ontwerp van wet houdende wijziging van het wetboek van vennootschappen alsook van de wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnameaanbiedingen”. Het ontwerp steunt in belangrijke mate op de aanbevelingen en voorstellen die werden geformuleerd door de commissie De Grauwe, doch er werden in het licht van een aantal recente internationale ontwikkelingen wijzigingen aangebracht. De belangrijkste thema’s die in deze bijdrage kort worden toegelicht zijn: de wettelijke organisatie van een tweeledig bestuursorgaan, de onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur, de belangenconflictenregeling en een aantal kleinere wijzigingen.

1. Het directiecomité: een nieuw orgaan

Het wetsvoorstel verleent de vennootschap de mogelijk een tweeledig bestuur te organiseren waarbij aan het directiecomité alle bevoegdheden van de raad van bestuur worden opgedragen met uitzondering van het algemeen beleid van de vennootschap, het toezicht op het directiecomité en de door het Wetboek van vennootschappen aan de raad van bestuur voorbehouden bevoegdheden. Deze algemene bevoegdheidsdelegatie spruit ten dele voort uit de eerste Europese vennootschapsrichtlijn die stelt dat de vertegenwoordigingsbevoegdheid volledig moet zijn om aan derden te kunnen worden tegengeworpen.³² Opdat dit nieuwe regime tegenwerpelijk kan zijn, moeten de statuten de inrichting vaststellen en moet de vennootschap dergelijke clausule openbaar maken.

Van bijzonder belang is de grote beleidsvrijheid die de wetgever de vennootschap biedt om haar bestuursstructuren te optimaliseren. Alleen de meerhoofdigheid van het comité wordt dwingend opgelegd. De voorwaarden voor de aanstelling, het ontslag, de bezoldiging, de duur van het mandaat en de werkwijze behoren tot de bevoegdheid van de algemene vergadering bij wege van statutenwijziging of van de raad van bestuur. Het is niet vereist dat de leden van het directiecomité bestuurders zijn; evenmin is dit verboden.

Een aanzienlijke verbetering vormt het nieuwe aansprakelijkheidsregime waarbij de leden van ieder orgaan aansprakelijk zullen zijn voor hun eigen tekortkomingen. Dit geldt enkel voor vennootschappen die opteren om het nieuwe systeem in te voeren.

De oprichting van andere comités binnen de raad van bestuur laat het wetsontwerp uitdrukkelijk toe, doch onder zijn aansprakelijkheid.

De vraag moet worden opgeworpen of na een statutaire melding de mogelijkheid bieden aan de raad van bestuur om volledig naar eigen goedgevoelen het directiecomité in te richten niet indruist tegen de algemene regels van goed ondernemingsbestuur. Vooreerst verleent deze regel immers de mogelijkheid het beginsel van de “ad nutum” ontslagbevoegdheid van de bestuurder door de algemene vergadering te omzeilen. Overigens wordt het ook mogelijk een onafzetbaar comité te installeren. Dit directiecomité kan bovendien een royale vergoeding worden toegekend zonder dat de aandeelhouder hiertegen succesvol kan ageren.³³

Ten tweede rijst de vraag of een ander aspect van corporate governance, met name het transparantiebeginsel voldoende zal (kunnen) worden nageleefd. Immers, het nieuwe wetsontwerp voegt alleen een systeem met vele opties toe, en laat het oude systeem bijna intact. Dit houdt in dat de vennootschappen kunnen opteren hun organisatie te behouden. Enkel de huidige directiecomités moeten op straffe van opheffing binnen het jaar na de inwerkingtreding van de nieuwe wet in regel worden gesteld. Anders gesteld, derden zullen

³² Artikel 9, §3 van de eerste richtlijn (68/151/EEG) van de Raad met betrekking tot het vennootschapsrecht.

³³ Tenzij, wat genoteerde vennootschappen betreft, stemmen met de voeten.

ook in de toekomst op hun hoede moeten zijn voor de draagwijdte van de bevoegdheid(sdelegaties) waarover één of ander vennootschapsorgaan beschikt. Zo zal, naar analogie met de delegatiebevoegdheid van de raad van bestuur onder het oude regime, het toegelaten zijn dat het directiecomité statutair aan één of meer leden de bevoegdheid verleent om de vennootschap alleen of gezamenlijk te vertegenwoordigen. Het betreft hier opnieuw uitsluitend de vertegenwoordigingsmacht.

2. *De onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur*

Het wetsontwerp volgt de aanbeveling van de regeringscommissie corporate governance wat betreft de inlassing van een zogenaamde “cooling-off” periode van twee jaar. Tegen deze aanbeveling rees binnen de sector zelf relatief weinig protest, hoewel alleen in Frankrijk een analoog regime van niettemin vijf jaar aan de “commissaire aux comptes” is opgelegd. Europa³⁴ en de SEC³⁵ zagen af van de inlassing van dergelijke verplichting.

Veel meer discussie ontlokte de bepaling van de regeringscommissie om het verstrekken van andere diensten aan de gereviseerde vennootschap door de wettelijke rekeningscontroleur de facto te verbieden. Dit leidde onder meer tot een verdeeld advies van de Hoge Raad voor de Economische Beroepen. De vertegenwoordigers van de vakbonden waren voorstander om het standpunt van de regeringscommissie te volgen. Langs werkgeverszijde wou men de bepaling afzwakken, doch ook hier bestond geen eensgezindheid. De meerderheidsstrekking binnen de Hoge Raad werd uiteindelijk door het wetsontwerp, hoewel wat ongelukkig geformuleerd, gevolgd. Het ontwerp stelt het beginsel van de onverenigbaarheid van het leveren van bijkomende verrichtingen door een kantoor waarvan de wettelijke rekeningcontroleur deel uitmaakt³⁶ met de onafhankelijkheid vast, doch laat de Koning ruime uitvoeringsbevoegdheden. De Koning kan – lees zal – een limitatieve lijst opstellen van verrichtingen die de onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur aantasten.³⁷

Het hoeft geen betoog dat de sector ageert tegen de invoering van dergelijke bepaling. Immers vele lucratieve prestaties zullen in de toekomst niet meer mogelijk zijn. Los daarvan zijn er ook enkele praktische moeilijkheden te verwachten. Zo leidt de redactie van de huidige bepaling tot de vaststelling dat bv. een fiscaal advies van een Nederlands “Big Five” kantoor aan een Nederlandse dochtervennootschap van een Belgische vennootschap de onafhankelijkheid van de Belgische wettelijke rekeningcontroleur van dat kantoor aantast, hoewel het best mogelijk is dat deze laatste noch de Belgische moedervernootschap van deze dienstverlening op de hoogte zijn. Het wetsontwerp impliceert evenwel dat de betrokken partijen op de hoogte moeten zijn. Er rest de Belgische wettelijke rekeningcontroleur in dat geval niets anders dan ontslag te nemen. Ook de controle op de naleving van deze regel lijkt geen sinecure. Het wetsontwerp laat het aan de Koning over om passende maatregelen uit te vaardigen.

3. *Nieuwe regeling inzake groepsinterne belangenconflicten*

³⁴ Europese Commissie, *Consultative Paper on Statutory Auditor's Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles*, 15 december 2000, 48 p. Dit rapport zou begin 2002 tot een aanbeveling van de Europese Commissie leiden.

³⁵ SEC, *Revision of the Commission's Auditor Independence Requirements*, 21 november 2000.

³⁶ Of door een persoon die aan voornoemd kantoor is verbonden weze het door een arbeidsovereenkomst gesloten met de wettelijke rekeningcontroleur of met wie deze laatste beroepshalve in samenwerkingsverband staat.

³⁷ Dit betekent dat luidens de huidige redactie van het wetsontwerp er van een aantasting van de onafhankelijkheid sprake is, van zodra andere prestaties worden geleverd. Eens het koninklijk besluit van kracht wordt, geldt een omgekeerd beginsel. Aanvullende prestaties tasten de onafhankelijkheid niet aan, tenzij het koninklijk besluit het tegenovergestelde bepaalt.

Luidens het nieuwe wetsontwerp zullen alle groepsinterne verrichtingen tussen de genoteerde vennootschap met een vennootschap die daarmee verbonden is en tussen de dochtervennootschap en de vennootschap die met de dochtervennootschap verbonden is, met uitzondering van deze tussen de niet-genoteerde dochtervennootschappen onderling of tussen deze laatste en de genoteerde vennootschap, aan een bijzondere procedure worden onderworpen. Met verrichtingen worden bedoeld iedere beslissing of verrichting ter uitvoering van een beslissing, op het niveau van de raad van bestuur, het directiecomité of het dagelijks bestuur. Uitgesloten zijn de gebruikelijke commerciële verrichtingen die geschieden onder de voorwaarden en tegen de zekerheden die voor dergelijke verrichtingen op de markt gelden alsook de beslissingen en verrichtingen van beperkte omvang. Deze laatste categorie zijn deze die op minder dan 1% van het netto-actief van de geconsolideerde jaarrekening kunnen gewaardeerd worden.

Het wetsontwerp breidt het aantal onderworpen verrichtingen en beslissingen aanzienlijk uit in vergelijking met het huidige systeem daar in dit laatste enkel bepaalde overdrachten met een bepaalde categorie aandeelhouders worden onderworpen aan de bijzondere belangenconflictenregeling. Toch moet reeds de vraag worden opgeworpen of bepaalde transacties die in het huidige recht aanleiding gaven tot de toepassing van de bijzondere procedure naar toekomstig recht zullen worden uitgesloten. Immers, slechts beslissingen of verrichtingen tussen vennootschappen worden geïsoleerd. Tal van Belgische vennootschappen hebben als controlerende aandeelhouder een Nederlandse "stichting-administratiekantoor" of soms zelfs een familie. Verrichtingen met deze personen lijken mijns inziens vrijgesteld van deze procedure.

Zoals voorheen moet de verrichting ter beoordeling worden voorgelegd aan een comité van onafhankelijke bestuurders en één of meer onafhankelijke experts. Dit comité dient een wettelijk voorgeschreven procedure te volgen waarna de raad van bestuur en de wettelijke rekeningcontroleur een oordeel verlenen. De invulling van het onafhankelijkheidsbegrip geschiedt evenwel op een andere wijze. De onafhankelijkheid is niet langer gebonden aan één verrichting doch heeft een algemene strekking. Het wetsontwerp zelf legt de minimale voorwaarden vast waaraan de onafhankelijke bestuurder moet beantwoorden en verleent de Koning of de statuten de bevoegdheid strengere normen vast te stellen. Onafhankelijke bestuurders moeten beantwoorden aan de volgende cumulatieve voorwaarden:

1° Gedurende een tijdvak van twee jaar voorafgaand aan hun benoeming, hebben zij of hun bloed- of aanverwanten tot de vierde graad noch in de vennootschap, noch in een daarmee verbonden vennootschap of persoon ... een mandaat van bestuurder, zaakvoerder, lid van het directiecomité, dagelijks bestuurder of werknemer uitgeoefend;

2° a) zij mogen geen maatschappelijke rechten bezitten die één tiende of meer vertegenwoordigen van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds of van een categorie aandelen van de vennootschap;

b) indien zij maatschappelijk rechten bezitten die een quotum van minder dan 10% vertegenwoordigen:

- mogen die maatschappelijke rechten samen met de maatschappelijke rechten die in dezelfde vennootschap worden aangehouden door vennootschappen waarover de onafhankelijke bestuurder controle heeft, geen tiende bereiken van het kapitaal, van het maatschappelijk fonds of van een categorie aandelen van de vennootschap; of
- mogen de daden van beschikking over deze aandelen of de uitoefening van de daaraan verbonden rechten niet onderworpen zijn aan overeenkomsten of aan eenzijdige verbintenissen die de onafhankelijke bestuurder heeft aangegaan;

3° zij onderhouden geen relatie met een vennootschap die van aard is zijn onafhankelijkheid in het gedrang te brengen."

Hoewel deze bepaling vrij streng oogt, lijkt zij mij geen onoverkomelijke hinderpaal. Het is bovendien de bedoeling dat deze regel niet van toepassing is op de benoemingen van de eerste onafhankelijke bestuurders. Na uiterlijk zes jaar moeten derhalve andere

onafhankelijke bestuurders worden gevonden. Dit kan worden opgelost door een rotatiesysteem met vijf onafhankelijke bestuurders op te zetten om aldus tevens aan de eerste voorwaarde tegemoet te komen. Na vier jaar neemt ieder jaar één bestuurder ontslag. Deze laatste wordt na een periode van twee jaar opnieuw benoemd. Het sanctieregime van toepassing op deze bepaling is vrij zwak. De vennootschap kan de nietigheid vorderen van de beslissing of verrichting die met overtreding van de bepaling heeft plaatsgevonden, doch enkel wanneer de wederpartij van de overtreding op de hoogte was of had moeten zijn. Aangezien de meeste vennootschappen gecontroleerd worden door één aandeelhouder(sgroep) die blijkens hoger vermeld onderzoek ook in het bestuur vertegenwoordigd is, lijkt het niet ondenkbeeldig dat een overtreding niet zal gesanctioneerd worden.

4. Andere wijzigingen

De oproeping tot de algemene vergadering zal, althans bij genoteerde vennootschappen tenminste 38 dagen moeten bedragen.³⁸ Deze nieuwe regel verleent de beleggers aanzienlijk meer voorbereidingstijd. Zoals het nieuwe Nederlandse systeem voert het wetsontwerp de mogelijkheid in bij genoteerde vennootschappen de deelname van de aandeelhouders aan de algemene vergadering en de uitoefening van hun stemrechten te laten afhangen van het houden van aandelen op een bepaalde registratiedatum, vast te leggen ten vroegste de vijftiende dag voorafgaand aan de algemene vergadering.

Inzake de Belgische Wet Melding Zeggenschap gaat het wetsontwerp minder ver dan het voorstel van de regeringscommissie. De schorsing van het stemrecht verbonden aan de onregelmatig of niet bekendgemaakte belangen, zoals gevraagd door de regeringscommissie, werd behouden doch over een nieuwe bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van koophandel is niet langer sprake.

VIII. Toekomst en besluit

Hoewel het wetsontwerp reeds enige maanden geleden werd ingediend, werd er voor het parlementair reces slechts één commissievergadering aan gewijd. De minister lichtte het ontwerp toe en er werd toen besloten in het najaar een aantal belangengroepen te horen. Een aantal parlementsleden heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om andere wijzigingen omtrent corporate governance te vragen. Zo is er het voorstel om terug te grijpen naar het rapport van de regeringscommissie wat betreft de aantasting van de onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur bij het aanbieden van andere diensten aan de vennootschap.³⁹ Zoals in Nederland bestaat er ook in België een voorstel om de bestuurders te verplichten individueel hun aandelenbezit en hun emolumenten openbaar te maken.⁴⁰

Momenteel worden in de parlementaire commissie de verschillende belangengroepen gehoord. Hieruit mag worden afgeleid dat deze groeperingen vooral aandacht besteden aan gepaste overgangsmaatregelen en het laten aansluiten van de Belgische reglementering aan

³⁸ Immers moet de aankondiging tweemaal in een landelijk verspreid blad met een tussentijd van tenminste 8 dagen worden aangekondigd. Het wetsontwerp voegt daaraan toe dat de tweede aankondiging tenminste dertig dagen voor de vergadering moet plaatsvinden.

³⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 22 juli 1953 tot oprichting van een Instituut der Bedrijfsrevisoren, *Parl. St.*, Kamer, 2000-2001, 1039/001.

⁴⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1 van de wet van 2 maart 1989 betreffende de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en van artikel 96 van het Wetboek van vennootschappen, *Parl. St.*, Senaat, 2000-2001, 2-714/1.

de internationale ontwikkelingen, vooral op het stuk van de onafhankelijkheid van de wettelijke rekeningcontroleur.